

TÁBOR BÉLA,
A szó első feltétele az energikus létezés¹

Azoknak a korszakoknak az egyikét éljük, amikor Isten jelentkezik az istenek mögött, vagy pontosabban: amikor Isten kivonult az istenekből és a maga meztelenségében jelentkezik – ezért olyan nehéz észrevenni, és ezért éljük a káromkodások és a pszichológia korát! (Herakleitizmus!) Szakrális és profán meztelenség.² A pszichológia a profán meztelenség tudománya és a meztelenség profanizálásának hideg szenvedélyéből fakad.

Ha Isten eldobta mezét, az emberek veszik fel, mert az emberek ruhája Isten ruhájának visszfénye szokott lenni és csak abban nem érzik magukat meztelennek: vagyis az igazsággal szemtől szemben állónak. Most azonban, hogy ne fázzanak (az igazságtól), az eldobott mezt magát kénytelenek magukra venni. Ez a hamis öntudat pótolja az elveszett biztonságérzetüket.

Isten kivonult az istenekből és a maga meztelenségében jelentkezik – ezért olyan nehéz észrevenni: ez egyben fontos adalék a modern művészet geneziséhez és megértéséhez is.³ A művészet mindig Isten köntösét ábrázolta – Isten mindenkor köntösét, vagyis azokat a lehetséges isteneket, amelyekben Isten egy korban jelentkezhet. Ma azonban, mikor Isten eldobta mezét és kivonul az istenekből, mit ábrázolhat a művészet? Ezt a szakrális meztelenséget, a jelentkező és észrevehetetlen igazságot kell ábrázolnia, ami túl van mozgáson és nyugalmon.

A szorongás ellenereje a szó

Az élet értelme (a jellemző tartalma) az a kérdés: mennyit, mit és hogyan tudunk jóvá tenni abból, amit elmulasztottunk. De annak, amit elmulasztottunk, ugyanaz volt a tartalma, mert arra is jellemző volt, csak egy régebbi mulasztásra vonatkozott a kérdés (aminek megválaszolását elmulasztottuk), és így tovább a végtelenségig: az ősbűnig, az egyéniségnek a személyiségtől való elszakadásáig, a soknak az Egytől való elszakadásáig – az Istentől való elszakadásig. Mindig ugyanaz az ősmulasztás reprodukálódik, csak más és más formába öltözve. Ezek a formák persze nagyon drágák nekünk, de tudnunk kell, hogy az alapvető lényeg, a mindig azonos, mindig reprodukálódó belső tartalmuk.

Minden betegség forrása vagy legbelső anyaga: a szorongás. A szorongás egyik alapmozzanata persze a halálfélelem, a halál tényének tudata és várása: ezért mondhatjuk, hogy az ember nem betegségben hal meg, hanem a halálba betegszik bele. Valójában persze mind a kettő igaz: ez a végesség *circulus vitiosus*a.

A szorongás az az állapot, hogy az ember múlt és jövő, büntudat (mulasztás) és halálfélelem közé szorult, ez összeszűkíti léttérét. De ez a kettősség már magában a büntudatban is megvan: mert ez a büntudatnak és a büntetéstől (a mulasztás következményétől) való félelem, illetve ennek a várása. [Schuldbewusstsein und Strafbedürfnis büntudat és büntetésszükséglet]

A szorongás lényege tehát az, hogy a jelen – illetve a jelenmező, vagyis a jelen mint izzó és sugárzó intenzitáscentrum: „Egy”, „örökkévalóság”, és ennek a centrumnak a sugárköre – tehát, hogy a jelen felbomlik múltra és jövőre: a pillanat idővé hígul. A hármas formában jelentkező szorongás (szorongásérzet, szomatizálás illetve szimptomatizálás és a létszint illetve energiaszint leszállítása)

¹ {Tábor Béla jegyzeteiből összeállította Surányi László. Szerkesztette Horváth Ágnes, Surányi László és Tábor Ádám. Tábor Béla megjegyzései zárójel nélkül szerepelnek, minden más megjegyzés {} között.}

² {Amit itt szakrális meztelenségnek nevez Tábor Béla, azt általában pozitív értelemben rejtetlenségnek nevezi.}

³ {És egyben Kafka megértéséhez is. K.-t, *A per* főszereplőjét „letartóztatják: 'elfogja' a kérdés” a maga tiszta formájában, nem „köntösbe” burkolva, így K. nem ismeri föl. „Ettől a pillanattól fogva irritálja a kérdés, hogy mi az ő életének értelme”, de nem keresi, hanem ő maga bújik öltönybe „finom alsóneműbe”, banki létbe a kérdés elől. Ezért kell meghalnia. „Te dolgozol”, írja Kafka a barátjának, Max Brodnak, „én azonban magam égek”.}

egyetlen ellenereje: a szó, a logosz (a kérdezés integrálása és energizálása). Ez az az identifikációs technika, amelynek segítségével a kis életet nagy létté transzformálhatjuk.

Valójában a majdani elmúlás – saját halálunk és másoké, akikhez azonosulási kötelékek fűznek – szimmetrikusan megfelel az elmulasztott múltnak, vagy a múltbeli mulasztásnak. Ugyanazt a jelenbe mutató kérdést szegezhetjük csak szembe vele: mit, mennyit és hogyan tehetünk jóvá belőle – előre, a jelenben. A lét titka: tudnunk kell *szervezetileg* élni az életet; ennek a szerkezeti életnek a végtelen gazdagságát egymást át- meg átszövő struktúradimenziók adják.

A pillanat idővé hígulásának, szétszóródásának abszolutizált alsó határértékét nevezik „semminek”. A „semmi” tehát úgy is felfogható, mint „*abszolút idő*”: mint olyan idő, amelyből teljesen kiesett a pillanat, mint olyan idő, amely elvesztette *minden* intenzitását. (Végtelen extenzió!) És ugyanígy: a „semmi” az „*abszolút tér*” is: olyan tér, amelyből teljesen kiesett a lét, olyan tér, amely elvesztette minden intenzitását (végtelen extenzió)! Vagy másképp: a „semmi” az abszolút *szótlan* létezés. Semmi az, amiből *teljesen* hiányzik a szó, a logosz: a transzcendencia *minden* formája – mert a transzcendencia *minden* formája már a szó valóságához tartozik. A „semmi” olyan idő, amelynek egyetlen tartalma önmaga abszolút ismétlődése: az abszolút tagolatlanság, strukturátlanság. A semmiben mindig ugyanaz az egy ismétlődik tagolatlanul, vagyis „nem ismétlődik benne semmi” (a semmit a magyar nyelv csak önmaga tagadásával tudja szintaktikailag kifejezni!). A „semmi” annak az állapotnak az abszolutizálása, amely csak önmagával tudja kifejezni önmagát. A „semmi” az *abszolút* nárcizmus: *minden* transzcendáló mozzanat hiánya. Semmi: a teljes jeltelenség.

A „semmi” annak az állapotnak az abszolutizálása, amely csak önmagával tudja kifejezni önmagát: ez rejlik a mélyén annak, hogy a szorongás ellenereje a szó, a „semmi” megszólaltatása!

A nyelv ott kezdődik, ahol nem az állapot fejezi ki magát.

Állapot, amely csak önmagával fejezi ki önmagát: nem nyelv. A nyelv felmondása.

Minden nyelvi kifejezés egy állapot legyőzése, állapotszerűségének (vagyis tényleges vagy fenyegető görcsének) feloldása. Vö. Fichte: „Jeden Zustand zum Gegenstand einer Reflexion zu machen.” Minden állapotot reflexió tárgyává tenni. „Megszólíthatóvá tenni” tehát annyit jelent, mint állapotát (állapotszerűségét, görcseit) feloldani, „bekapcsolni az áramkörbe”!

„Minden szó a nyelv folytonos értelmezésében él – áramlik. Csak nem szabad kiszakítanom a nyelv áramlásából, nem szabad megállítanom ezt az áramlást, és ha megállítottam, újra meg kell indítanom, vagyis eltávolítani útjából az akadályokat. Gondolkodni annyit jelent, mint éberrel figyelni arra, nem állítottam-e meg magamban a nyelv áramlását, ha megállítottam, hol és mi által állítottam meg és hogyan indíthatom meg újra ezt az áramlást. Ezzel is csak azt mondtam: tetten érni magunkban a szétszóródást.”⁴

A szó első feltétele: az energikus létezés

A szabadság a tehetetlenségi erővel szemben mutatja meg erejét. Megállni tudni külső erő nélkül, irányt változtatni külső erő nélkül (illetve ezek ellenére), megindulni tudni, sebességet változtatni tudni ugyanígy. Általában: szabadnak lenni annyi, mint kiszabadulni a newtoni tehetetlenségi törvény érvényességi köréből.

Tehát: a passzív eredet-átszivárogatás helyett eredeti problémákkal szembenézni. Nemcsak jobb ma egy veréb, mint holnap egy tűzok, hanem nagyobb is.

Első: felkutatni, vagyis *kimondani* és ezzel megteremteni a szó forrásait és feltételeit.

A szó első feltétele: az energikus létezés (intenzifikáció). Az energia sohasem statikus. Az

⁴ Lásd Szél, 251. Lásd http://lajoszabo.com/SZEL/Jegyzetek_Heideggerhez.pdf 2. oldal.

energia már magában a mindenkori energiaszint emelésére irányuló törekvés. Mindig ellenálló erőkkel szemben. (Ez a kettő maga a Wille zur Macht tartalma!) Az energia képlete: egyesítő erő contra szétszóró erők. (Présence és absence!) Ezen alapszik a szó terápiás ereje is (az egészség: önmagam egysége. Minden betegség végső lényege, horizontja a skizofrénia?)

Az absence rejtőzési formái: kitérés, fáradtság, felejtés (rejtőzési formák vagy megnyilvánulási formák?)

A szó feltétele: a confrontatio.

A szó dialektikája vagy circulus vitiosus: a szó feltétele az energikus létezés, viszont az energikus létezésnek is feltétele a szó. (Csak a szó tisztít, de csak a tisztáknak van szavuk!)⁵

A szó circulusa. Nyilván a dialógus oldja fel, az én-te viszony, az erősz! A circulus az önmegváltás képtelenségét mutatja.

Az igazság elválaszthatatlan az igazság keresésétől. (Grassi!⁶)

A szó tisztít, de csak a megtisztultnak van szava. A kérdés analóg az igazság keresésének kérdésével – vagy talán azonos vele? Ugyanaz a paradoxon jelentkezik benne. Az önmegváltás lehetetlensége és ugyanakkor mozzanatként való elkerülhetetlensége a megváltás aktusában, formálisan pedig az önmagára való alkalmazás problémája ugyancsak benne tükröződik. A kulcs: a szó paradox valósága, a szó mint rá-csengés, rezonancia!

⁵ Szenvedek, tehát vagyok. Lehet-e ugyanígy mondani: örülök, tehát vagyok?

⁶ {Ernesto Grassi, *Vom Vorrang des Logos*, Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München, 1939.}